

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[™]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 687 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Ilxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari.....	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari.....	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi.....	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston.....	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish.....	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili.....	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'g'urta qilish xarajatlarini hisobi.....	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi.....	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari.....	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики.....	237
Худайбергенова Адалат Неъматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farxod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv molianing ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish	322
Nurmuhammadxon Oppoqxonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abduvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	
Milliy iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va ta'sir mexanizmlari	406
Abdullayev Zoxid Xolxo'jayevich	
Xaridorlar bilan hisob-kitoblar auditida moliyaviy tahlil usullarini qo'llash xususiyatlari.....	411
Saginbaev Sultanbek Turdibay o'g'li, Sultamuratov Qallibek	
The function and value of commercial banks in fostering capital market growth	416
Isakov Janabay Yakipbaevich	
Raqamli texnologiyalarning korxonalar risk boshqaruvidagi rolini swot tahlili orqali tadqiq etishning ahamiyati	427
Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li	
Germaniyaning deutsche banki va buyuk britaniyaning barclays banki xizmatlar amaliyoti va uni o'zbekiston bank tizimi faoliyatiga qo'llash yo'llari	432
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich	
The state and development trends of business process auditing in joint-stock companies in uzbekistan.....	439
Utegenova Sarbinaz Turdimuratovna	
Mamlaktimizda amaldagi budjetlararo munosabatlarning tartibi hisobi, hamda uning ahamiyati	444
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li, Saydullayeva Zeboxon Shukrilla qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	462
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo	
Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotning mamlakatimizda so'nggi yillardagi oshib borayotgan ahamiyati	467
Bahodirova Mohigul	
Conceptual framework for boosting the financial and economic performance of investment projects in industrial enterprises.....	472
Sarriev Kahraman Ramatullaevich	
Bandlik va ayollar tadbirkorligi	477
Ibodullayeva M.S.	

Mamlakatimiz yalpi ichki mahsulotini ekonometrik prognozlash	482
A'zamov Musurmon Axmadovich, Islomov Javohir	
Eksport siyosatini tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga ta'siri	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich, Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Aholini ish bilan ta'minlashda qishloq aholisini mehnat salohiyatidan foydalanish.....	492
Noiba Qodirova Maxmud qizi	
Yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda rasmiy bandlik va moliyaviy munosabatlarni rivojlantirish	497
Xalimbetov Farxad Bagibekovich, Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Analysis of touristic potential and capacity of ecotourism sites	501
Abdurakhmanova Akida Faizulla kizi	
Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalarni moliyalashtirishni takomillashtirish.....	509
Salohiddinov Jaloliddin	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	516
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	
O'zbekiston va xorijiy davlatlarda aksiyadorlik jamiyatlarining qimmatli qog'ozlar orqali kapital yig'ish strategiyalari	520
Dilnozaxon Muxitdinova	
Iqtisodiy inqiroz paytida korxonalarda likvidlilikni boshqarish strategiyalari	527
Abdusalomova Nodira Bakhodirovna, Jabborova Sevinch Xusanovna	
O'zbekistonda islomiy mikromoliyaviy xizmatlar orqali ish bilan bandlikni oshirish istiqbollari.....	532
Mamatkulov Humoyun Bobir-ugli	
Textile enterprises and changing market conditions: integration of demand analysis, trend forecasting and strategic assortment management	536
Ikramova Nodira Burkxon kizi	
Aksiyadorlik korxonalari boshqaruv tizimida korporativ madaniyatni takomillashtirish	540
Umarchodjaeva Muyassarhon Ganievna, Omanova Nargiza Rustam qizi	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobi va auditini takomillashtirish.....	548
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li	
Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiyotning real sektori korxonalariga kreditlar bo'yicha foiz stavkalariga ta'sir ko'rsatishda markaziy banklarning qayta moliyalash stavkalarining rolini tahlil qilish	553
Jabbarov Eliboy, Abdullayeva Charos Abdullo qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlashda innovatsiyalarning roli va iqtisodiy samaradorligi	558
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o'g'li	
Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish orqali chiqindilarni boshqarish muammosini bartaraf etish yo'llari	563
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li, Hamrokulov Ulug'bek Abdurahmatovich	
Korxonani samarali boshqarishni ta'minlash strategiyalari	567
D.Mutalova	
Masofaviy ta'lim platformalarining qiyosiy tahlili va funksional xususiyatlari.....	571
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Raqamli iqtisodiyotning jamiyat hayotiga ta'siri.....	577
Aripova Ziyoda Xayrullayevna, Nurmuxamedova Tursunoy Usmonovna	
Transportda turistik xizmatlarni boshqarish mexanizmini takomillashtirish.....	581
Tuychiyev Anvarjon Muxtorjonovich	
Ipak yo'lining tarixiy madaniy merosi va hunarmandchiligi: dolzarb muammolar va tadqiqot istiqbollari	584
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna	

Eksport faoliyatini rag'batlantirishda institutsional va moliyaviy mexanizmlarning roli.....	589
Umarkulov Kodirjon Maxamadaminovich	
Elektron pul evolyutsiyasi.....	595
Marpatov Mavlonxon Dadashevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat korxonalarining roli	600
Nasullayeva Yoqutoy Nasim qizi	
O'zbekistonda turizm marketingi va raqobatbardoshligini oshirish	606
Ikramova Nasiba Axmadovna	
Kambag'allikni qisqartirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	610
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li	
Jamiyatda imkoniyati cheklanganlarning bandligini ta'minlashning ijtimoiy-iqtisodiy asoslari.....	615
Tilavova Munisa Maxmudovna	
Moliyaviy matematika vositalarining O'zbekiston kredit tizimidagi qo'llanilishi.....	620
Shamsiyeva Nigora Rafiq qizi	
Ecological sustainability in tourism: regional practices and global reflections.....	626
Sayyora Safaeva	
Quyi amudaryo mintaqasida turli darajadagi destinasiyalararo ixtisoslashgan klasterlarni shakllantirish asoslari va ularning o'ziga xos jihatlari.....	631
Doschanov Tangirbergen, Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich	
Fine dining restoranlarida marketing strategiyalarining shakllanishi va mijoz jalb qilishda ularning ahamiyati.....	641
Jumaniyazova Sarvinoz Mansur qizi	
Soliq to'lovchilarning majburiyatlari bajarilishini kontseptual asoslari va shartlari asoslari xususida.....	644
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
Davlat sektoridagi tashkilotlarda smetalar tuzish tartibi	651
Abdulaziz Norquchqorov Ziyadullayevich	
Качественное развитие рынка труда узбекистана.....	657
Мамадалиева Хафиза Холдаровна	
Kichik biznes subyektlarining aholi bandligini ta'minlash orqali kambag'allik darajasini pasaytirishdagi o'rni.....	664
Maxamadaliyev Boburbek Baxodir o'g'li	
Устойчивое развитие esg-менеджмента: от тренда к фундаментальной стратегии выживания и процветания.....	670
Собирова Нилуфар Бекпулат кизи	
Sirdaryo viloyatida investitsion faollikni oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi	676
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi	
Qurilish loyihalarini moliyalashtirishning milliy va xalqaro tajribasi	681
Yashin Iboyev	

QURILISH LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHNING MILLIY VA XALQARO TAJIRIBASI

Yashin Iboyev

O'zbekiston Respublikasi Bank - moliya akademiyasi

Mustaqil izlanuvchisi

E-mail: yashin_iboyev@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada qurilish loyihalarini moliyalashtirishning milliy va xalqaro tajribasi tahlil qilinadi. Tadqiqot doirasida O'zbekiston hamda rivojlangan mamlakatlarda qurilish loyihalarini moliyalashtirishning asosiy manbalari, moliyaviy mexanizmlari va davlat-xususiy sheriklik modeli o'rganiladi. Shuningdek, xalqaro moliyaviy institutlar va kapital bozorlarining qurilish sohasidagi ahamiyati yoritiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, milliy amaliyotda mavjud bo'lgan moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy takliflar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi. Xorijiy ilg'or tajribalarni O'zbekiston sharoitida qo'llash istiqbollari asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: qurilish loyihalari, moliyalashtirish, milliy tajriba, xalqaro tajriba, davlat-xususiy sheriklik, moliyaviy manbalar, kapital bozorlar, investitsiya, qurilish infratuzilmasi, xalqaro moliyaviy institutlar.

Abstract: This article analyzes the national and international experience in financing construction projects. The study examines the main sources of financing, financial mechanisms, and the public-private partnership model in Uzbekistan and developed countries. It also highlights the role of international financial institutions and capital markets in the construction sector. Based on the research findings, scientific proposals and practical recommendations are developed to improve the existing financing mechanisms in national practice. The prospects for applying advanced foreign experience in the context of Uzbekistan are also substantiated.

Key words: construction projects, financing, national experience, international experience, public-private partnership, financial sources, capital markets, investment, construction infrastructure, international financial institutions.

Аннотация: В данной статье анализируется национальный и международный опыт финансирования строительных проектов. В рамках исследования рассматриваются основные источники финансирования, финансовые механизмы, а также модель государственно-частного партнерства в Узбекистане и развитых странах. Особое внимание уделяется роли международных финансовых институтов и капиталовых рынков в строительном секторе. На основе результатов исследования разработаны научные предложения и практические рекомендации по совершенствованию существующих механизмов финансирования в национальной практике. Также обоснованы перспективы применения передового зарубежного опыта в условиях Узбекистана.

Ключевые слова: строительные проекты, финансирование, национальный опыт, международный опыт, государственно-частное партнерство, финансовые источники, рынки капитала, инвестиции, строительная инфраструктура, международные финансовые институты.

KIRISH

Qurilish sektori har doimgidek milliy iqtisodiyotning poydevori bo'lib, uning barqaror rivoji mamlakatning investitsion maydonini kengaytirish hamda infratuzilma integratsiyasini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Jahon miqyosida qurilish sohasining umumiy qiymati 2030-yilga kelib 14,8 trln AQSH dollarini tashkil etishi kutilmoqda, bu ko'rsatkich global YaIMning 10–12 foizini tashkil qiladi. 2024-yilda qurilish sohasida nominal qo'shilgan qiymat 10 % dan oshgan, yalpi ishlab chiqarish esa 12 % o'sishga erishgan [1].

Mazkur o'sish ortida bir qator omillar yotadi: rivojlanayotgan mamlakatlarda tez urbanizatsiya va aholi sonining ortishi, shuningdek, ilg'or davlatlarda eskirgan infratuzilmani yangilash zarurati mavjud. Masalan, Yaponiya va Yevropada elektr tarmoqlarining uchdan bir qismi 40 yildan ortiq vaqt davomida foydalanilmoqda.

O'zbekistonda esa iqtisodiy islohotlar va rivojlanish strategiyalari natijasida mamlakat YalMi 2023-yilda 6 % ga o'sdi, to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmi esa 7,2 mlrd AQSH dollariga yetdi [3]. Qurilish infratuzilmasini moliyalashtirishda milliy va xorijiy manbalar — davlat byudjeti, bank kreditlari, xalqaro moliyaviy institutlardan olingan kreditlar hamda davlat-xususiy sheriklik (DXSh) mexanizmlari muhim rol o'ynamoqda. Masalan, Angren–Pop temir yo'l loyihasi 1,9 mlrd AQSH dollari qiymatida bo'lib, "BRI" tashabbusi doirasida amalga oshirilgan va bu loyiha doirasida Xitoy hamda Jahon bankining kreditlari ishtirok etgan. Shuningdek, 2024-yilda O'zbekiston hukumati chiqindilardan energiya ishlab chiqarish loyihalariga yo'naltirilgan 1,3 mlrd AQSH dollarilik investitsiyalarni tashqi sheriklar bilan hamkorlikda amalga oshirmoqda.

Xalqaro tajriba nuqtayi nazaridan, 2024-yilda global loyihaviy moliyalashtirish hajmi 164 mlrd AQSH dollariga yetib, bir yil ichida 20 % o'sdi. Bu o'sish asosan energiya sohasi va data markazlar infratuzilmasiga qaratilgan loyihalar hisobiga yuz berdi. Shu bilan birga, ekspertlarning 86 % loyihaviy moliyalashtirish hajmi keyingi ikki yilda yanada oshishiga ishonch bildirgan. Bu esa loyihaviy moliyalashtirish modeli (project finance) global trendga aylanganini ko'rsatadi [2].

Hozirgi sharoitda O'zbekistonga xalqaro moliyaviy institutlar, jumladan, Jahon banki, Osiyo infratuzilma investitsiya banki, Xitoy, BAA va boshqa mamlakatlarning moliyaviy ta'minot tizimlari orqali jalb qilinishi mumkin bo'lgan resurslar hajmi 2–5 mlrd AQSH dollarini tashkil qilishi mumkin. Biroq investitsiyalarning samaradorligini oshirish va moliyalashtirishdagi xavflarni kamaytirish muhim. Xususan, DXSh huquqiy va institutsional framevorklarini takomillashtirish orqali investitsiyalar hajmini 25–30 % ga oshirish prognoz qilinmoqda.

Ushbu maqolaning maqsadi — milliy va xalqaro tajribalarni tahlil qilish orqali O'zbekiston sharoitida qurilish loyihalarini moliyalashtirish mexanizmlarini optimallashtirish hamda 2030-yilgacha investitsiyalar hajmini kamida 30–40 foizga oshirish bo'yicha ilmiy va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Qurilish loyihalarini moliyalashtirish sohasidagi mavjud ilmiy adabiyotlar global va mahalliy tahlillarga asoslangan holda quyidagi yirik yo'nalishlarga bo'linadi.

Shan, Hwang va Zhu (2017) tomonidan olib borilgan sistematik sharhda barqaror qurilish loyihalarining moliyalashtirilishida to'rtta asosiy yo'nalish belgilangan: moliyaviy ishtirokchilar va bozor, foyda va to'siqlar, moliyaviy vositalar, innovatsion yondashuvlar [5]. Masalan, 2016–2021-yillarda "green bonds" emissiyasi yillik 50 % dan ortiq o'sish bilan 523 mlrd AQSH dollariga yetib, moliyalashtirish vositalarining diversifikatsiyasi kuchayganini ko'rsatadi. Bu barqaror loyihalar uchun moliyaviy bazaning mustahkamlanayotganidan dalolat beradi.

Global miqyosda 2024-yilda investitsion moliyalashtirish hajmi 164 mlrd AQSH dollariga yetgan va ekspertlarning 86 % i ushbu hajm yaqin ikki yilda yana ortishiga ishonch bildirgan. Shu bilan birga, MDPI tadqiqotlari davlat-xususiy sheriklik (DXSh) va boshqa innovatsion modellarni joriy etish lozimligini ta'kidlaydi.

Ushbu model orqali rivojlanayotgan bozorlar uchun 2017-yildan beri har yili Barqaror rivojlanish maqsadlarini moliyalashtirish uchun 2,5 trln AQSH dollari qo'shimcha zarurat mavjud bo'lishiga qaramay, OECD ma'lumotlariga ko'ra, mavjud fondlar hajmi atigi 60 mlrd AQSH dollarini tashkil etadi [4]. Ushbu model davlat va xususiy investitsiyalarni uyg'unlashtirib, risklarni kamaytirish va investitsiya hajmini oshirish imkoniyatini taqdim etadi.

Davlat-xususiy sheriklik (DXSh). Bu model infratuzilma sohasida global darajada keng qo'llanilib, ayniqsa, transport va energetika yo'nalishlarida moliyalashtirishda samaradorligi bilan ajralib turadi.

Majidbek Jabbarov (2024) O'zbekistonda tijorat banklarining uy-joy qurilishini moliyalashtirishdagi to'siqlar (kredit qobiliyati, foiz stavkalari, defolt xavfi) va ularning yechimlarini tahlil qilgan. Uning tadqiqotiga ko'ra, moliyaviy barqarorlikni oshirish orqali bu sektorning 2023–2024-yillardagi o'sish sur'ati 28,6 % ni tashkil etgan, ipoteka ulushi esa 23,4 % dan 41,7 % gacha oshgan. Bu ko'rsatkichlar moliyalashtirish bozorining kengayganini anglatadi.

Shuningdek, BMT tomonidan taqdim etilgan moliyaviy rivojlanish tahlilida O'zbekistonning barqaror infratuzilma loyihalari uchun chet eldan 2–5 mlrd AQSH dollarigacha rag'batlantirilgan moliyalashtirishni jalb etish imkoniyati mavjudligi ko'rsatilgan. Bu hajmni revolver model orqali 30 % ga oshirish rejasi ishlab chiqilgan.

Flyvbjerg va boshqalar (2013) transport infratuzilmalari bo'yicha olib borgan tadqiqotida prognoz xatoliklari yuqoriligini ko'rsatgan: temir yo'l loyihalarida 106 % ortiq baholash, avtomobil yo'llarida esa ± 20 % xatolik aniqlangan [2]. Bu esa xarajatlar va talab prognozlaridagi noto'g'riliklar qurilish loyihalaridagi risklarni kuchaytirishini anglatadi.

O'zbekistonda moliyaviy tengsizliklar va shaxsiy aloqalar taqchilligi moliyalashtirish natijalariga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Hozircha izchil model va standartlar mavjud emas, ESG talablari esa global miqyosda murakkablashmoqda.

Barqaror va mushtarak (blended) moliyalashtirish modellari hozirda global va mahalliy miqyosda qurilish konstruksiyalari uchun dominant yondashuvga aylangan. 2025–2030-yillar oralig'ida "green bonds" va DXSh hajmi yana 30–50 % ga o'sishi kutilmoqda. O'zbekiston esa 2023–2024-yillarda infratuzilmani moliyalashtirish hajmini 2–5 mlrd AQSH dollari darajasida oshirib, uni 30 % gacha kengaytirish salohiyatiga ega. Mezbonlik qilinayotgan DXSh modellar esa investitsion hajmni kamida 40 % ga oshirishi mumkin. Shuningdek, xarajat va talablarni 20–100 % gacha noto'g'ri baholash xavfi mavjudligi sababli, kuchli forecasting va risklarni boshqarish strategiyasi zarur hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot qurilish loyihalarini moliyalashtirishning milliy va xalqaro tajribalarini tahlil qilish, ularning samaradorlik ko'rsatkichlarini aniqlash va O'zbekiston sharoitida optimal moliyalashtirish modellarini ishlab chiqishga qaratilgan. Tadqiqot metodologiyasi sifatida qiyosiy tahlil (comparative analysis), deskriptiv statistik usullar, korrelyatsion va regressiya tahlili, shuningdek, ekspert baholash usuli qo'llanilgan.

Tadqiqotda 2015–2024-yillar oralig'ida O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi, Markaziy bank, Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki, OECD hamda UNCTADning ochiq ma'lumotlar bazasidan olingan statistik ko'rsatkichlar asos qilib olingan. Jumladan, O'zbekistonda qurilish loyihalariga yo'naltirilgan yillik moliyalashtirish hajmi 2015-yildagi 2,1 mlrd AQSH dollaridan 2023-yilda 5,6 mlrd AQSH dollarigacha o'sgan. Xalqaro tajribada esa 2024-yilda qurilish sohasidagi loyihaviy moliyalashtirish hajmi 164 mlrd AQSH dollariga yetib, yillik o'sish sur'ati 20 % ni tashkil etgan [7].

Tadqiqot davomida O'zbekistondagi davlat byudjeti mablag'lari, bank kreditlari, ipoteka va DXSh loyihalarining moliyaviy tuzilmasi o'rganilgan. Shuningdek, moliyalashtirishning foiz stavkalari, muddati, qarz qoplash qobiliyati kabi ko'rsatkichlari baholangan. Masalan, tijorat banklarining qurilish sektoridagi kredit portfeli 2020–2023-yillarda 35 % ga oshib, 2023-yilda 18 trln so'mga yetgan [8].

Yevropa Ittifoqi, Yaponiya, AQSH va Janubiy Koreyada qurilish loyihalarini moliyalashtirishda qo'llanilgan DXSh, green bond, project finance modellarining samaradorligi qiyoslangan. Xususan, Yaponiya 2023-yilda infratuzilma uchun 50 mlrd AQSH dollarlik project finance paketini ishga tushirgan bo'lib, uning 60 % i davlat-xususiy sheriklik asosida amalga oshirilgan [4].

Deskriptiv statistika yordamida qurilish loyihalarini moliyalashtirish hajmi, o'sish sur'ati, foiz stavkalari va qarzning tarkibi dinamikasi ko'rsatib berilgan. Ekspert baholash usuli asosida O'zbekiston sharoitida xalqaro moliyaviy modellarni joriy etish bo'yicha mavjud xavf va imkoniyatlar tahlil qilingan. Tadqiqot doirasida trend ekstrapolyatsiyasi va scenario analysis usullari asosida 2025–2030-yillar uchun qurilish moliyalashtirish hajmi prognoz qilingan. Hisob-kitoblarga ko'ra, milliy moliyalashtirish hajmi 2025-yilda 6,5 mlrd AQSH dollariga, 2030-yilga kelib esa 9,0–10,0 mlrd AQSH dollarigacha yetishi mumkin. Xalqaro moliyaviy manbalar ulushi 2023-yildagi 22 % dan 2030-yilgacha 35–40 % gacha ko'tarilishi prognoz qilinmoqda, bu esa moliyalashtirishning diversifikatsiyasini ta'minlaydi.

Ushbu metodologiya O'zbekiston va xalqaro tajribalar o'rtasidagi farqlarni aniqlash, samarali moliyalashtirish modellarini tavsiya etish hamda qurilish sohasida moliyaviy barqarorlikni oshirish bo'yicha takliflarni shakllantirishga yo'naltirilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

2024-yilda global project finance bozorida umumiy hajm 164 mlrd AQSH dollariga yetdi va yillik o'sish sur'ati taxminan 20 % ni tashkil etdi. Ushbu model, ayniqsa, barqaror infratuzilma va raqamli (digital) loyiha sohalarida mustahkam o'rin egallamoqda. Prognozlarga ko'ra, 2025–2026-yillarda loyiha moliyalashtirish hajmi yana 15–25 % ga oshishi kutilmoqda, chunki yuqori darajadagi foiz stavkalari va global iqtisodiy barqarorlik zarurati ortib bormoqda.

O'zbekistonda 2023-yilda qurilish sohasiga yo'naltirilgan kreditlar hajmi 5,6 mlrd AQSH dollariga yetdi, bu esa 2015-yildagi 2,1 mlrd AQSH dollariga nisbatan 166 % o'sishni anglatadi. 2024-yilning birinchi choragida 8,7 mlrd AQSH dollar miqdoridagi chet el investitsiyalari va kreditlar jalb etilgan bo'lib, shundan qurilish sektori 7,9 % ulush bilan mablag' olgan. Bu ko'rsatkich global bozor bilan solishtirilganda 5,8 % dan ortganini ko'rsatadi.

Mazkur statistik ma'lumotlarga ko'ra, O'zbekistonning loyiha moliyalashtirish hajmi 2025-yilgacha 6,5 mlrd AQSH dollariga, 2030-yilgacha esa 10 mlrd AQSH dollarigacha yetishi prognoz qilinmoqda. Xalqaro fondlar tomonidan yollanma moliyalashtirish doirasida O'zbekistonga yo'naltirilgan tashqi qarzarlar umumiy hajmning 83,8 % ini tashkil qilmoqda.

Shu bilan birga, milliy bank tizimida foiz stavkasi real ravishda 4,3 % ni tashkil etib, bu iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim omil sifatida baholanadi. Global tajriba shuni ko'rsatadiki, kreditorlar duch kelayotgan asosiy xavflar geosiyosiy notinchlik, foiz stavkalarining oshishi va ob-havo bilan bog'liq risklardir. Ushbu omillar O'zbekiston uchun ham bevosita tahdid bo'lib qolmoqda (1-jadval).

1-jadval. 2023–2030-yillarda global va O'zbekiston bo'yicha qurilish loyihalarini moliyalashtirish hajmi va xalqaro moliyalashtirish ulushi prognozi

Ko'rsatkich	2023	2025 prognoz	
Global project finance	\$164 mlrd	+20 %/y growth	—
O'zbekistonda moliyalashtirish	\$5.6 mlrd	\$6.5 mlrd	\$9–10 mlrd
Xalqaro kreditlar ulushi	83.8 %	90 %+	—
PPP orqali kengayish	—	+30–40 %	—

Berilgan jadval global va O'zbekiston bo'yicha qurilish loyihalarini moliyalashtirish ko'rsatkichlari, xalqaro kreditlar ulushi hamda davlat-xususiy sheriklik (DXSh) orqali kengayish bo'yicha 2023-yilgi natijalar hamda 2025 va 2030-yillarga mo'ljallangan prognozlarni o'z ichiga oladi. Jadvaldagi ma'lumotlar moliyalashtirish hajmining barqaror o'sib borayotganini va xalqaro kapitalning ahamiyati ortib borayotganini ko'rsatadi.

Avvalo, global project finance hajmiga e'tibor qaratilsa, 2023-yilda bu ko'rsatkich 164 mlrd AQSH dollarini tashkil etgan. 2025-yilgacha bu sohada yillik 20 % atrofida o'sish kuzatilishi prognoz qilinmoqda. Bu esa global qurilish moliyalashtirish bozorining izchil kengayib borayotganidan dalolat beradi.

O'zbekiston bo'yicha moliyalashtirish hajmi ham ijobiy dinamika bilan ajralib turadi. 2023-yilda 5,6 mlrd AQSH dollarga teng bo'lgan moliyalashtirish hajmi 2025-yilda 6,5 mlrd dollarga yetishi kutilmoqda, bu qariyb 16 % o'sishni anglatadi. Uzoq muddatli prognozlarga ko'ra, 2030-yilga kelib bu ko'rsatkich 9–10 mlrd AQSH dollariga yetadi, bu esa hozirgi darajadan 60–80 % o'sishni bildiradi.

Xalqaro kreditlar ulushi 2023-yilda 83,8 % ni tashkil etgan bo'lib, 2025-yilgacha bu ko'rsatkich 90 % dan oshishi prognoz qilinmoqda. Bu O'zbekistonning qurilish loyihalarini moliyalashtirishda xalqaro moliyaviy manbalar rolining tobora ortib borayotganini ko'rsatadi.

Shuningdek, DXSh orqali kengayish bo'yicha aniq statistik ko'rsatkich 2023-yil uchun keltirilmagan bo'lsa-da, 2025-yilgacha ushbu model asosidagi loyihalar hajmi 30–40 % ga oshishi kutilmoqda. Bu davlat-xususiy sheriklikning mamlakat infratuzilmasini rivojlantirishdagi ahamiyati yanada ortishini anglatadi.

2025-yilga kelib O'zbekistonda jalb etiladigan qurilish loyihalarining umumiy hajmi 6,5 mlrd AQSH dollariga yetishi, ulardan 90 % dan ortig'i xalqaro moliyalashtirish manbalaridan ta'minlanishi kutilmoqda. 2030-yilga borib esa xalqaro kapital ulushi 35–40 % darajasiga yetishi prognoz qilinmoqda, umumiy moliyalashtirish hajmi esa 9–10 mlrd AQSH dollarigacha ko'tarilishi mumkin.

Shu bilan birga, blended finance va DXSh modellaridan foydalanish natijasida loyiha hajmini kamida 30–40 % ga oshirish imkoniyati mavjudligi ta'kidlanmoqda (2-jadval).

2-jadval. 2016–2023-yillarda O'zbekiston Respublikasida qurilish ishlari hajmi¹

Hududlar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Qoraqalpog'iston Respublikasi	1171,8	1398,8	2182,7	3315,4	3992,5	4480,6	5272,4	5315,9
Andijon	1578	1782,9	2819,5	3539,1	4673	5657,8	6864,1	7384,3
Buxoro	2202,9	2543,7	3581,2	4368,1	5659,8	7401,1	8448,7	9468,8
Jizzax	906,1	996,1	1564,3	2510,6	2715	3085,4	3446,4	3947,7
Qashqadaryo	2560	2759,1	3701,1	4365,3	4832,6	6336,6	7793,8	9490,9
Navoiy	1153,1	1313,5	2280,8	3464	3944,7	5155,5	5855	6744,1
Namangan	1289,9	1475,2	2257,6	3471	4678,2	5556,7	6653,2	7342,2
Samarqand	2194,9	2342,4	3299	4527,2	5755,3	7385,7	8895,4	10177,6
Surxondaryo	1554,8	1827	2879,7	3979,7	4774,7	5868,4	6521,9	7596,5
Sirdaryo	540,7	552,4	1001,1	1926,2	2407,6	2708,8	3260,1	3676,7
Toshkent viloyati	1646,3	1825,4	3006,7	5594,1	7102,6	9401,2	12237,4	14339
Farg'ona	1840	1969,5	2942,7	4162,8	5473,9	6993,7	8646	9917,1
Xorazm	1220,9	1375,8	1878,3	2496,8	2856,8	4228,5	4878,4	5766,6
Toshkent shahri	4633,4	6197,9	10870,7	16256,9	19215,4	26535,4	32946,3	37245,5
O'zbekiston Respublikasi	29413,9	34698	51129,3	71156,5	88130,3	107492,7	130790,9	150792,6

1 <https://stat.uz> rasmiy veb-sayti ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlangan.

Berilgan jadval O'zbekiston Respublikasi bo'yicha hududlar kesimida qurilish sohasiga yo'naltirilgan moliyalashtirish hajmining 2016–2023-yillar oralig'idagi o'zgarishlarini aks ettiradi. Umuman olganda, ushbu davr mobaynida barcha hududlarda moliyalashtirish hajmi barqaror o'sib borgan bo'lib, ayrim hududlarda o'sish sur'ati ancha yuqori bo'lgan.

Eng yuqori moliyalashtirish hajmi Toshkent shahriga to'g'ri keladi. 2016-yilda bu ko'rsatkich 4633,4 mlrd so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilga kelib 37245,5 mlrd so'mga yetgan. Bu davr ichida moliyalashtirish hajmi salkam 8 barobarga oshgan bo'lib, Toshkent shahri respublika bo'yicha yetakchi o'rinni saqlab qolmoqda.

Toshkent viloyati ham sezilarli o'sish sur'atlarini namoyon etgan. 2016-yildagi 1646,3 mlrd so'mlik ko'rsatkich 2023-yilda 14339 mlrd so'mga yetgan. Bu hududda moliyalashtirish hajmi deyarli 9 barobar ko'paygan. Samarqand viloyati bo'yicha esa moliyalashtirish 2016-yilda 2194,9 mlrd so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda 10177,6 mlrd so'mga yetgan. Bu yerda moliyalashtirish hajmi qariyb 5 barobarga oshgan.

Buxoro va Qashqadaryo viloyatlarida ham yuqori o'sish ko'rsatkichlari qayd etilgan. Masalan, Buxoro viloyatida moliyalashtirish 2016-yildagi 2202,9 mlrd so'mdan 2023-yilda 9468,8 mlrd so'mga oshgan. Qashqadaryoda esa bu ko'rsatkich mos ravishda 2560 mlrd so'mdan 9490,9 mlrd so'mga yetgan.

Nisbatan past ko'rsatkichlar Sirdaryo viloyati va Qoraqalpog'iston Respublikasida kuzatilgan. Sirdaryoda moliyalashtirish hajmi 2016-yilda 540,7 mlrd so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda 3676,7 mlrd so'mga yetgan. Qoraqalpog'iston Respublikasida esa bu ko'rsatkich 1171,8 mlrd so'mdan 5315,9 mlrd so'mga oshgan.

Umuman olganda, respublika bo'yicha qurilish sohasiga yo'naltirilgan moliyalashtirish hajmi 2016-yildagi 29413,9 mlrd so'mdan 2023-yilda 150792,6 mlrd so'mga yetgan bo'lib, bu qariyb 5 barobarga o'sishni anglatadi. Bu ko'rsatkich qurilish sohasiga bo'lgan e'tibor va investitsiyalarning yildan-yilga ortib borayotganidan dalolat beradi.

Tahlil natijalariga ko'ra, Toshkent shahri va Toshkent viloyati qurilish sohasida eng yirik moliyalashtirish markazlari sifatida ajralib turadi. Shu bilan birga, boshqa yirik viloyatlar — Buxoro, Samarqand va Qashqadaryo ham yetarli darajadagi yuqori moliyalashtirish hajmiga ega. Respublikada qurilish sohasini moliyalashtirish hajmi barqaror sur'atlarda oshib bormoqda, bu esa milliy iqtisodiyotning rivojlanishi va infratuzilma modernizatsiyasi uchun qulay sharoit yaratmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, qurilish loyihalarini moliyalashtirish bo'yicha milliy va xalqaro tajribalar orasida bir qator umumiyliklar bilan birga, sezilarli farqlar ham mavjud. Xususan, global miqyosda loyihaviy moliyalashtirish hajmi 2024-yilda 164 mlrd AQSH dollariga yetib, yillik o'sish sur'ati 20 % atrofida bo'lgan. O'zbekistonda esa 2023-yilda qurilish sektori uchun yo'naltirilgan moliyalashtirish hajmi 5,6 mlrd AQSH dollarini tashkil etgan. Xalqaro kreditlar ulushi 83,8 % ni tashkil etib, bu mamlakatning moliyaviy barqarorligida tashqi kapital manbalarining o'ta muhim o'rin tutayotganini ko'rsatadi.

Xorijiy ilg'or tajribalar, xususan, Yevropa Ittifoqi, Yaponiya va AQSH amaliyoti moliyalashtirishda blended finance va DXSh kabi innovatsion modellarni qo'llash orqali risklarni kamaytirish va moliyalashtirish hajmini oshirish imkonini berganini isbotlamoqda. O'zbekistonda ham bu yo'nalishda ijobiy siljishlar mavjud bo'lib, davlat-xususiy sheriklik loyihalar ulushi bosqichma-bosqich ortmoqda.

Shu bois, O'zbekiston quyidagi yo'nalishlarda strategik choralarni ishlab chiqishi maqsadga muvofiq:

Qurilish loyihalarida milliy moliyaviy manbalar (kapital bozorlar, sug'urta jamg'armalari, pensiya fondlari) ulushini 2025-yilgacha kamida 10–15 % ga oshirish;

Green bonds, sukuk va boshqa barqaror moliyaviy vositalarni rivojlantirish bo'yicha huquqiy bazani takomillashtirish;

DXSh bo'yicha huquqiy-me'yoriy hujjatlarni xalqaro standartlarga moslashtirish, investorlar ishonchini oshirish va loyihalarning shaffofligini ta'minlash maqsadida monitoring tizimlarini raqamlashtirish;

Qurilish xarajatlarini ilmiy asosda prognozlash tizimini shakllantirish, jumladan, BIM (Building Information Modeling) texnologiyalarini joriy etish;

Geosiyosiy va bozor xavflarini kamaytirish uchun xalqaro moliyaviy institutlar bilan strategik sheriklik aloqalarini kengaytirish.

Shuningdek, 2030-yilgacha barqaror infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish hajmini kamida 40 % ga oshirish bo'yicha alohida davlat strategiyasini ishlab chiqish lozim. Xalqaro moliya institutlari grantlari va imtiyozli kreditlaridan samarali foydalanish uchun maxsus milliy platforma tashkil etilishi maqsadga muvofiqdir.

Mazkur takliflarning amaliyotga joriy etilishi O'zbekistonning qurilish sektorida moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, infratuzilma loyihalarini samarali amalga oshirish va xalqaro moliyaviy bozorlar bilan integratsiyani chuqurlashtirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Asian Development Bank. (2023). Uzbekistan: Economic indicators and outlook. Retrieved June 16, 2025, from <https://www.adb.org/countries/uzbekistan/economy>
2. Flyvbjerg, B., Holm, M. K. S., & Buhl, S. L. (2013). How (in)accurate are demand forecasts in public works projects? The case of transportation. *Journal of the American Planning Association*, 71(2), 131–146. <https://doi.org/10.1080/01944360508976688>
3. Jahon banki. (2024). Uzbekistan economic update: Navigating reforms. Retrieved June 16, 2025, from <https://www.worldbank.org/en/country/uzbekistan/publication/economic-update>
4. OECD. (2024). Blended finance and the SDG funding gap. Retrieved June 16, 2025, from <https://www.oecd.org/development/financing-sustainable-development/blended-finance>
5. Shan, M., Hwang, B. G., & Zhu, L. (2017). A global review of sustainable construction project financing: Trends and implications. *Journal of Cleaner Production*, 162, 1282–1291. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.06.111>
6. Statistika qo'mitasi. (2024). Qurilish sohasining asosiy ko'rsatkichlari (2015–2024). Retrieved June 16, 2025, from <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/qurilish>
7. UNCTAD. (2023). World investment report 2023: Investment in sustainable energy for all. Retrieved June 16, 2025, from <https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-2023>
8. Uzbekistan PPP Development Agency. (2024). PPP projects and regulatory framework. Retrieved June 16, 2025, from <https://ppp.mf.uz>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
